



VIKTORS STRĀDERS pie īpaša staba, kurā mākslinieks ietvēris visu, kas zemnieku saimniecībai «Dižoga» pieder — gan firmas nosaukumu, gan mellenes un, protams, čaklās bitūtes. Foto no personiskā arhīva

Mellenes aizveda... uz purvu

Valentīna Brūniņa

Dzirdēts, ka dažs krūmmelleņu audzētājs kļuvis par miljonāru, gan ne mūsupusē. Taču, 18 gadus šajā nozarē darbojoties, bagātāks kļuvis arī VIKTORS STRĀDERS — pieredzes bagātāks...

Vidzemes Augstskolā mācoties biznesa vadību un vienlaikus tirgojot akmeņogles, sapratīs, ka fosilais kurināmais ilgi nepastāvēs, tāpēc pensijas pelnīšanai jāizdomā kas cits: «Tolaik Valmierā man kaimiņos dzīvoja melleņu audzētājs Pauls Kantāns, aizbraucu pie viņa paskaatīties, kā tas notiek, un man iepatikās. Sarunājām, ka viņš atvedīs stādus. Nu galvenā nodarbe mūsu zemnieku saimniecībā «Dižoga» ir krūmmelleņu audzēšana. Taču sākums nebija viegls. Visus šos gadus esam mācījušies, kā šīs ogas audzēt. Teikšu lielu paldies audzētājam no Polijas, kurš mūs izvilka uz pareizā ceļa. Poļi šajā jomā ir gadus piecpadsmit Latvijai priekšā. Mēs joprojām esam sākuma stadijā, ar vāju zinātnisko bāzi, jo zinātnieki māca par to, ko īsti nepārzina. Diemžēl bez zinātniskā pamatojuma sākt krūmmelleņu audzēšanu, pie tam vairākos hektāros,

ir neprāts. No sešiem sākotnēji apstādītajiem hektāriem palika tikai divi, pārējos stādi aizgāja bojā un viss bija jāskā no sākuma. Kā jau iepriekš minēju, melleņu audzētājs no Polijas mani mācīja, kā stādus apsakņot, kā audzēt — visu, kas jāzina, bet ar nosacījumu, ka es nevienu tālāk nemācīšu. Ne viens vien latvietis audzē krūmmellenes, bet, lai to darītu pareizi, vēl garš ceļš ejams.»

Kā nonācāt pie lēmuma mellenes stādīt purvā?

Par to, ka mellenes vislabāk audzēt purvā, uzzināju lekcijā pie Māras Rudzātes. Purvu Rubenē nomājam no Latvijas Valsts mežiem, kam Kocēnu pašvaldība gadu iepriekš to bija atdevusi, lai nebūtu jāmaksā zemes nomas maksa. Tā kā man tad vēl nebija zemnieku saimniecības, nomu noformējām uz «Abulāčiem», esmu viņu apakšnomnieks ar pusi domājamās daļas.

Pašlaik krūmmellenes aizņem 14 hektārus, bet purvs ir lielāks, un teorētiski iespējams apstādīt vēl divdesmit. Tomēr uzskatu, ka vēl daudz kas jāiemācās, lai pareizi apsaimniekotu jau apgūto platību, tad arī varēsim domāt, vai vajag vēl. Arī attīstībai ir robeža, katram sava. Piemē-

ram, poļiem 100 hektāri melleņu nav daudz, tā ka mūsu stādījums ir kā poļu piemājas dārziņš.

Stādus joprojām iepērkat, vai tagad paši audzējat?

Nu jau mums izkristalizējušās šķirnes, kuras uzskatām par labām, tās arī pavairojam un audzējam. Nedaudz klāt piestādām par Eiropas naudām, bet tukšās vietīņas aizpildām pašu spēkiem. Šogad, trīs gadu pārbaudes laikam beidzoties, oficiāli esam ieguvuši bioloģiskās saimniekošanas statusu, uz ogu kārbīnām norādām, ka esam sertificēta bioloģiskā saimniecība. Pārtikas un veterinārais dienests mūsu produkciju pārbaudījis uz dažādām pesticīdu atlieku vielām, pagājušajā gadā uz 157 veidiem, neko neatrada. Uzskatu, ka cilvēkiem ir jāēd veselīgi, īpaši bērniem vajadzētu dot tikai labu pārtiku.

Ko nozīmē šis bioloģiskās saimniecības statuss?

Bioloģiskā oga nozīmē, ka mēs nemiglojam ne pret slimībām, ne kaitēkļiem, arī visi mūsu mēslojumi ir bioloģiski, iegūti dabīgā ceļā — no iežiem vai pārstrādājot veselīgā vidē augošu augu vielas. Tas, protams, ir dārgāk, bet, jāskatās uz priekšu. Konkurence bioloģiskās ražošanas jomā pagaidām ir ļoti minimāla, produkcijas realizācijā problēmu nav, bet komerciālie audzētāji tās drīz vien izjutīs, jo mūsu tirgū spiedīsies citu valstu audzētāji, tie paši poļi, jo viņu ogas citās valstīs pērk arvien mazāk. Tajā pašā Somijā, kur pirms vairākiem gadiem bioloģiskā produkcija plauktos stāvēja apvītusi, jo cilvēki vairāk pirka komerciāli audzēto, tagad bioloģiskie plaukti ir izpirkti tukši. Cilvēki kļūst gudrāki un, cik naudas maciņi atļauj, cenšas pirkt veselīgus produktus.

Bet bioloģiskā audzēšana, jāatzīst, ir pārbaudījums audzētājiem, tā nav tikai mēslošanas izvēle, jāzina un jāpazīst katrs kukainītis — ko viņš labu dara, kas viņam kaitē.

Nu tad parunāsim par kukainiņiem. Mani ieinteresēja jūsu sadarbība ar bitēm un lapsenēm.

Bites noskatījām Polijā pie mūsu drauga. Viņiem ir Eiropas savvaļas bites, kuras gan neiztur vairāk par mīnus 20 grādiem, līdz ar to te nevarēja dzīvot. Mēs uztaisījām bitēm mājiņas un tagad tās veiksmīgi pavairojam. Sākumā tās audzējām niedrēs, bet no tām bišu kūniņas bija grūti dabūt ārā, pagāja vairāk nekā mēnesis. Sēdēju katru dienu, šķīļot vaļā niedres, jo kūniņas ir jāizņem, jāieliek vēsumā, un tad, kad vajadzīgi apputeksnētāji, bitūtes sūta strādāt. Tad jāliek jaunas niedres, kur tiek iedētas jaunas oliņas, ielikti putekšņi, niedre, kurā rodas jauni bērni, tiek aizpildīta. Tā kā niedru mājiņu kolonija arvien auga augumā (sākām ar trim tūkstošiem bišu, tagad mums ir jau astoņdesmit tūkstoši pašaudzētu bišu, kas veiksmīgi strādā), darba ar bitēm kļuva arvien vairāk, tāpēc galdniecībā pasūtījām koka mājiņas ar deļos iefrēzētām rievām, tos saliekot kopā, veidojas caurulīte. Izveidojam tādu kā daudzstāvu māju apmēram sešsimt mātēm. Mūsu bites nespīto, nekur nebēg, un viņām ir tieši melleņu apputeksnēšanai piemērots snukītis, kā kamenēm — deguns ir atlokāms, lai tiktu pie ziedputekšņiem. Sākumā bijām uztaisījuši mājiņas savvaļas bitēm. Polis teica, ka bites pašas atlidos. Jā, sāka parādīties (nezināju, kā tām jāizskatās), ielidoja niedrēs, visu darīja tāpat kā savvaļas bites, bet otrajā vai trešajā gadā pamanīju, ka tad, kad man vajag apputeksnētājus, neviena kukaiņša nav. Toties, kad apputeksnēšana bija

beigusies un mellenājiem parādījās lapas, uzradās kaitēkļi, kas grauž lapas. Tad arī izlidoja lapsenītes, sāka lasīt kāpuru oliņas, lika niedrēs, iedēja arī savējās oliņas un tāpat kā bites taisīja mājiņas ciet. Gan bites, gan lapsenes mums ir labi strādnieki.

Esat nonākuši pie, jūsuprāt, labākajām melleņu šķirnēm. Kuras ogas pircējiem labāk garšo?

Pirmkārt, cilvēkiem garšo gatavas, saldās, lielas ogas. Tādas arī varam piedāvāt, jo purvā, dabiskākā vidē audzētas ogas ir divreiz lielākas un saldākas nekā minerālaugsne audzētas. Purvā ir viss, kas mellenēm vajadzīgs — organiskām vielām bagāta, mitra, skāba augsne. Labi aerēta. Mūsu purvs ir augstais sūnu purvs, īpaši to neielabojam, tikai uzfrēzējam. Vienīgi uztaisām paaugstinājuma valni, jo purvā reizēm ir pārāk slapjš, stāv ūdens, kas saknēm nepatīk — ja stāds 24 stundas nostāv ūdenī, tas var aiziet bojā.

Parunāsim par tituliem! Zinu, ka pirms pieciem gadiem Kocēnu novadā ar savu zemnieku saimniecību «Dižoga» tikāt nominēts kā Gada lauksaimnieks, vēl pirms tam saņēmt arī Latvijas Ārstu biedrības iedibināto veselības gada balvu nominācijā «Veselīga uztura ražotājs».

Ilgu laiku mūsu produkciju rotāja Latvijas zaļā karotīte, bet tagad kā bioloģiskā saimniecība esam jau pakāpušies augstāk, karotīti mums vairs nedod. Domāju gan, ka varējām oficiāli saukties arī par bioloģisku Latvijas produktu.

Teicāt, ka sākumā tikāt galā, ogu lasīšanā iesaistoties draugiem un rudiem.

Valdība izdomājusi labu programmu — vasaras strādnieku darbu, kas gan pagaidām ir sākuma stadijā. Tas ir unikāls projekts, jo darba devējiem ar cilvēkiem nav jāslēdz līgums un jāmaksā tikai par faktiski nostrādāto laiku un padarīto. No rīta jānodod ziņas par strādnieku skaitu, vakarā par viņu nopelnīto. Pie mums strādāt brauc 30 līdz 35 cilvēki, bet sev ogas lasīt brauc arī pašlasītāji. Tagad gan viņiem atvēlētās platības jau ir nolasītas.

Kāds ir šis ogu gads?

Pašlaik esam sezonas vidū, un izskatās, ka rezultāts būs labs. Sākumā attīstība nedaudz kavējās, bet karstums ogu nogatavošanas paātrināja. Sezonu varēsim pabeigt septembra vidū. Arī nākamajam gadam jau ir iestrādes — ar mums vēlas sadarboties Lidl, kas paši mūs uzmeklēja — apskatīja purvu un noslēdza līgumu. Arī RIMI ir pārliecinājušies par mūsu ogu labo kvalitāti un sadarbību turpinās, tāpat Stockmann, Maxima un citi lielveikali. Katrs audzētājs ar savu produkciju tajos nemaz netiek iekšā... Ar savu izvēli kļūt par bioloģiskajiem audzētājiem esam izvēlējušies pareizo ceļu — mums visas durvis ir vaļā. Gadā izaudzējam ap 10 tonnām melleņu.

Pieminējat Eiropas projektu...

Esam startējuši trijos. Vienā nopirkām nelielu traktoru, otrā piecos hektāros iestādījām melleņu stādus, tagad nopirkām mašīnīti ar aukstuma iekārtu ogu transportēšanai uz veikaliem. Varbūt vajadzēs arī cita veida transportu piebraukšanai pie veikalu rampas. Projektu sakarā liels paldies LAD darbiniekiem par atsaucību un kompetentu atbalstu.

Ko varat novēlēt iesācējiem?

Pacietību. 18 gadus cīnījāmies par izdzīvošanu, mācījāmies, gājām kursus, uzklaušījām poļu drauga padomus. Domāju, ka daudzi to visu būtu pametuši, bet nu jau pāris gadus varam plūkt darba augus.